

Dr hab. Tadeusz Biesaga SDB, prof. UPJPII i prof. AIK
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Filozoficzny
ul. Kanonicza 9
31-001 Kraków
tadeusz.biesaga@upjp2.edu.pl
www.biesaga.info

Autoreferat zgodnie z rozporządzeniem
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r.
w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności (...)
w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2014 r., poz. 1383, § 19. ust. 2, pkt 2)
ma zawierać:

„a) osiągnięcia naukowe,

b) osiągnięcia w zakresie opieki naukowej i **kształcenia młodej kadry**, w tym informację o zakończonych nadaniem **stopnia przewodach doktorskich**, w których osoba ta uczestniczyła w charakterze promotora lub promotora pomocniczego, **otwartych przewodach doktorskich**, w których uczestniczy w charakterze promotora, oraz **sporządzonych recenzjach** w przewodach doktorskich, przewodach habilitacyjnych lub postępowaniach habilitacyjnych,

c) **działalność popularyzującą naukę**”.

AUTOREFERAT

a) OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE

Na początku mojej drogi filozoficznego rozwoju zetknąłem się na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim z wybitnymi przedstawicielami różnych nurtów filozoficznych takich jak fenomenologia (Antoni B. Stępień), tomizm egzystencjalny (Mieczysław Albert Krąpiec, Stanisław Kamiński i in.), filozofia transcendentna (Józef Herbut i in.) oraz personalizm realistyczny (Karol Wojtyła, Tadeusz Styczeń, Andrzej Szostek). W podjętej po doktoracie pracy na Wydziale Filozoficznym ówczesnego ATK (dziś UKSW), zetknąłem się zarówno z tomizmem konsekwentnym Mieczysława Gogacza i jego uczniów, jak i tomizmem esencjalnym płodnego etyka i bioetyka Tadeusza Ślipko SJ. Owo spotkanie przynajmniej z trzema odmiennymi punktami wyjścia filozofii i metodami jej uprawiania, wpłynęło na poszukiwanie przeze mnie jakiejś drogi rozwiązania dychotomii: empiryzm – aprioryzm, czy realizm – idealizm. W poszukiwaniu owej drogi filozofowania skupiłem się głównie na podstawach etyki, sięgając dla jej potrzeb do antropologii czy metafizyki.

Doktorat (*Epistemologiczno-ontologiczne podstawy etyki Dietricha von Hildebranda*, TN KUL, Lublin 1989) dotyczył podstaw etyki wymienionego fenomenologa i prowadził mnie poprzez doniosłe wglądy i opisy fenomenologii i ejdetyki, do względnej akceptacji metody fenomenologii realistycznej i krytycznej refleksji nad słabościami czy ograniczeniami aprioryzmu.

W habilitacji, (*Spór o normę moralności*, TN PAT, Kraków 1998) w poszukiwaniu podstaw normy moralności, czyli kryterium dobra i zła, przebadalem deontologizm etyczny Immanuela Kanta, aksjologizm etyczny fenomenologów, eudajmonizm etyczny wybitnych tomistów, sprawdzając, czy zarysowana przez personalistyczną szkołę lubelską metoda filozofowania ostoja się w konfrontacji z wymienionymi nurtami filozoficznymi, czy jest na

tylko uzasadniona by użyć jej do dalszych badań podstaw etyki i rozwiązywania problemów etycznych.

Moje publikacje przed habilitacją to **3 książki i 14 artykułów**.

Po habilitacji opublikowałem 2 książki autorskie, 5 książek redaktorskich oraz 105 artykułów naukowych i 11 popularyzatorskich.

Niżej będę omawiał tylko **publikacje po habilitacji, które** wpisują się w następujące bloki tematyczne: (1) krytyczne ustosunkowanie się do wybranych, różnych nurtów etycznych – 19 artykułów; (2) konfrontowanie ze sobą personalizmu realistycznego z personalizmem transcendentalem – 8 artykułów, (3) przebadanie podstaw bioetyki i problemów bioetycznych – 5 książek redakcyjnych i 60 artykułów, (4) pogłębienie erudycyjne w opracowywaniu haseł do pierwszej w Polsce Powszechnej Encyklopedii Filozoficznej i Encyklopedii Filozofii Polskiej (tłumaczonych obecnie na angielski) i Encyklopedii Bioetycznej - 18 haseł, (5) badania nad podstawami etyki medycznej zwieńczone 2-ma autorskimi książkami, w tym książką o tytuł profesora oraz (6) teksty propagujące filozofię a w niej etykę – 11 artykułów i wypowiedzi.

Ad 1. Wobec różnych nurtów etycznych

W tym bloku tematycznym (19 artykułów) z jednej strony szedłem drogą wyznaczoną przez rozstrzygnięcia w habilitacji, z drugiej poszerzałem zakres badanych filozofów i wybranych problemów z podstaw etyki.

Alasdair MacIntyre zainspirował mnie ujawnieniem powodów kryzysu etyki nowożytnej i współczesnej. W artykule *Niepowodzenia nowożytnego i współczesnego projektu etyki*¹, zrekonstruowałem jego tezę, że autonomizm etyczny Kierkegaarda, Nietzschego i Kanta oraz emotywizm etyczny inspirowany naturalizmem T. Hobbesa, D. Hume'a, a wyraźnie określony przez J. Ayera, to dwie strony tego samego medalu, dwie strony tych samych niepowodzeń, z których jedno rozwiązanie napędza drugie, a obie formy podważają racjonalny dyskurs moralny, który był możliwy już w starożytności, kiedy w swej etyce Arystoteles wyróżnił naturę-ludzką-jaką-ona-faktycznie-*jest*, czyli naturę nieuformowaną i naturę-jaka-powinna być, czyli taką, która zrealizowała-swoją-*telos*, oraz sprawności moralne – cnoty, umożliwiające racjonalne przejście od jednego stadium do drugiego. Studium etyki śladami A. MacIntyre'a, jak też historyczny przegląd emotywizmu czy automatyzmu etycznego², skierował mnie do dalszej krytycznej analizy współczesnych sposobów uzasadniania moralności. Czyniłem to na linii I. Kant – D. v. Hildebrand, Arystoteles – I. Kant, św. Tomasz – K. Wojtyła – fenomenolodzy, jak również przyglądałem się krytycznie propozycjom etyki M. Bubera, A. Schweitzera oraz szkoły lwowsko-warszawskiej, czyli T. Kotarbińskiego i M. Ossowskiej.

Konfrontacja etyki autonomicznie stanowionych nakazów I. Kant z etyką emocjonalnych odpowiedzi na wartość D. v. Hildebranda w artykule *Rehabilitacja roli uczuć w życiu moralnym w ujęciu Dietricha von Hildebranda*³, wypadła na niekorzyść tego

¹ T. Biesaga, *Niepowodzenia nowożytnego i współczesnego projektu etyki*, w: *Spór o etykę. (Materiały z X Jagiellońskiego Sympozjum Etycznego)*, red. J. Pawlica, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999, s. 133-142,

² T. Biesaga., *Emotywizm*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, PTTA, t. 3, Lublin 2002, ss. 138-140; tenże, *Deontologizm*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. 2, red. A. Maryniarczyk i in., PTTA, Lublin 2001, s. 488-490.

³ T. Biesaga, *Rehabilitacja roli uczuć w życiu moralnym w ujęciu Dietricha von Hildebranda*, w: *Osoba i uczucia, Zadania współczesnej Metafizyki* t. 12, red. A. Maryniarczyk, PTTA, Lublin 2010, s. 319-330.

pierwszego. Odróżnienie intencjonalnych aktów emocjonalnych od biologiczno-psychicznych stanów emocjonalnych pozwala bowiem przywrócić w etyce rolę uczuć. Otwiera drogę do przewyciężenia zarówno psychologizmu czy emotywizmu etycznego (M. Schlicka, A. J. Ayera) jak też formalizmu etycznego (I. Kanta) Emocjonalna odpowiedź na wartość, nabudowana na odpowiedzi intelektualnej i wzbudzająca odpowiedź wolitywną przywraca radość i miłość w sferze moralnej. W ten sposób zachowana jest lepsza współpraca w człowieku rozumu, serca i woli. *Adequatio cordis et voluntatis ad valorem* wymaga spełnienia różnych warunków ze strony podmiotu, chodzi bowiem o uniknięcie zarówno atrofii jak i hipertrofii emocjonalnej, o przewyciężenie w osobie ja pożądlwego i pysznego na rzecz ja prawego, pokornego i miłującego, ale warunki te można spełnić i włączyć sferę uczuć w przeżywanie i postępowanie moralne.

Inna konfrontacja etyki nakazów I. Kanta z etyką dobra-celu Arystotelesa i św. Tomasza w artykule *Cel czy nakaz racją działania moralnego*⁴ oraz odpowiedź na pytanie co jest racją działania moralnego w artykule *Dobro jako ratio cognitionis practicae i podstawa wyróżniania dziedziny praxis*⁵, ujawniła słabości autonomizmu i aksjologizmu etycznego w wyjaśnianiu sprawczości w postępowaniu moralnym. Zarówno samonakaz nie podający racji (I. Kant) jak i samo przeżywanie wartości (D. v. Hildebrand) nie są wystarczające dla wyjaśnienia mechanizmu ludzkiej sprawczości. Okazuje się, że autonomizm etyczny nie jest teorią realizacji dobra, lecz raczej teorią realizacji niezależności i autonomii czystego podmiotu. To właśnie założona przez Kanta idea autonomii czystego podmiotu, doprowadziła go do radykalnego przeciwstawienia się wszystkiemu, co heteronomiczne, czyli do odrzucenia zarówno subiektywnych motywów postępowania, takich jak przyjemność, radość, korzyść, lecz również obiektywnych racji działania moralnego, takich jak dobro, szczęście osoby ludzkiej. Racje takie można dostrzec w teleologii natury ludzkiej, w teleologii czynu ludzkiego skierowanego do rozpoznanego dobra-celu, które to dobro jest pożądane (*appetibile*), porusza nas, gdyż jest współmierne naszej naturze (*conveniens*), doskonali naszą naturę (*perficiens*) i posiada doskonałość, którą może nas udoskonalić (*perfectum*) (św. Tomasz z Akwinu). Na tej drodze zrozumiałe jest, że moralność jest realizacją pełnej natury osoby ludzkiej. Tymczasem autonomizm etyczny akceptuje i wspiera dualistyczną koncepcję człowieka, w której imperatywy czystego podmiotu, skierowane są przeciwko jego cielesności, czyli przeciwko realizacji jego pełnej psychofizycznej natury.

Pewnym poszerzeniem obszaru moich poszukiwań podstaw etyki było sięgnięcie do filozofii dialogu (M. Bubera)⁶, do etyki czci dla życia (A. Schweitzera) i etyki spolegliwego opiekuna (T. Kotarbińskiego) czy nauki o moralności (M. Ossowskiej)⁷. Oprócz rekonstrukcji zasady dialogicznej, rekonstrukcji genezy etyki czci dla życia i etyki godziwego opiekuna, poszukiwałem podstaw tego typu propozycji etyki. W toku krytycznego namysłu okazało się, że Martin Buber, w przewyciężaniu postkartezjańskiej egologii, absolutyzuje to, co jest „pomiędzy” Ja i Ty, przypisując mu funkcje transcendowania i tworzenia owych osobowych podmiotów. W stosunku do propozycji następnych etyków, okazało się, że przyjęta w jakimś

⁴ T. Biesaga, *Cel czy nakaz racją działania moralnego*; w: *Spór o cel. Problematyka celu i celowościowego wyjaśniania*, Zagadnienia współczesnej metafizyki, t. 10, red. A. Maryniarczyk, PTTA, Lublin 2008, s.185-196.

⁵ T. Biesaga, *Dobro jako ratio cognitionis practicae i podstawa wyróżniania dziedziny praxis*, w: *Osoba i realizm w filozofii*, red. A. Maryniarczyk SDB, K. Stępień, seria: Zagadnienia współczesnej metafizyki, nr 3-4, PTTA, Lublin 2002, s. 233-244.

⁶ T. Biesaga, *Antropologia Martina Bubera*, w: „Seminare” 17(2001), s. 225-248.

⁷ T. Biesaga, *Norma moralności w etyce czci dla życia Alberta Schweitzera i w etyce godziwego życia Tadeusza Kotarbińskiego*, w: „Logos i Ethos” 2(9) 2000, s. 3-22, tenże, *Ossowska Maria, Powszechna Encyklopedia Filozoficzna*, t. 7, red. A. Maryniarczyk i in., Lublin 2006, s. 889-892, przedruk ze zmianami: w: *Encyklopedia Filozofii Polskiej*, t. 2, red. A. Maryniarczyk i in., PTTA, Lublin 2011, s. 290-293

intuicyjno-witalnym doznaniu norma moralności Alberta Schweitzera, prowadzi do sentymentalizmu witalistycznego, w którym bez możliwości hierarchii istot żywych, nie da się w praktyce sformułować szczegółowych norm moralnych, a zasadę spolegliwego opiekuna Tadeusza Kotarbińskiego, bliską chrześcijańskiej normie miłości bliźniego, trudno wywieść ze stadnego instynktu zachowania życia, czy też z szacunku ludzi godnych szacunku, gdyż to ostatnie uzasadnienie podpada albo pod zarzut ciągu w nieskończoność, albo błędnego koła.

ad 2. Personalizm realistyczny a transcendentálny u podstaw etyki

Wyżej wymienione konfrontacje z różnymi nurtami etycznymi, prowadziły mnie do nazwania zasadniczego sporu o podstawy etyki, jako sporu między personalizmem transcendentálnym (inspirowanym przewrotem filozofii nowożytnej) oraz personalizmem realistycznym (inspirowanym filozofią arystotelesowsko-tomistyczną i realistyczną fenomenologią). Poświęciłem temu zagadnieniu 8 artykułów antropologiczno-etycznych i kilka bioetycznych. Słabe strony proponowanych uzasadnień antropologicznych i etycznych w obu propozycjach, prowokowały do ich przewycięzania. W tym względzie inspirowałem się zarówno współczesnymi filozofami z kręgu filozofii analitycznej (Alasdair MacIntyre), fenomenologii realistycznej (Josef Seifert, Rocco Buttiglione), jak też filozofii realistycznej (Vittorio Possenti, Robert Spaemann). Zacząłem sprawdzać czy zainspirowana przez Andrzeja Szostka i kontynuowana w niektórych rozprawach krytyka personalizmu transcendentálnego u podstaw teologii i filozofii moralnej jest słuszna⁸.

W moich artykułach: *Karola Wojtyły poszukiwania etyki w Wykładach lubelskich*, oraz *Twórca personalizmu realistycznego*⁹, jeszcze raz prześledziłem poszukiwanie „trzeciej drogi” przez Karola Wojtyłę. Owa metoda od fenomenu do fundamentu, od fenomenologii do antropologii i metafizyki wydała mi się pokonywać słabości zarówno etyki klasycznej jak i etyki nowożytnej i współczesnej. W publikacjach: *Personalizm K. Rahnera a personalizm K. Wojtyły w sporze o teologię moralną* oraz *Personalizm realistyczny a personalizm transcendentálny w sporze o uzasadnianie norm moralnych*¹⁰, przyjrzałem się bliżej współczesnym teologom i filozofom chrześcijańskim będącym bardziej pod wpływem I. Kanta, niż Arystotelesa, czy św. Tomasza. W porównaniu proponowanej przez nich struktury filozofii moralnej, opartej na podstawowym wyborze oraz autoprojekcie siebie i autoprojekcie społecznym, ze strukturą etyki, w której sądy powinnościowe ugruntowane są w dalszej kolejności w sądach słusznościach i ostatecznie w sądach egzystencjalnych, więcej moich zastrzeżeń budziła pierwsza propozycja. Ponieważ obie propozycje podstaw etyki zakładały i posługiwały się ważnymi pojęciami z epistemologii, antropologii a nawet metafizyki, zacząłem bliżej przyglądać się kryjącymi się za tymi pojęciami koncepcjom

⁸ A. Szostek, *Natura-rozum-wolność. Filozoficzna analiza twórczego rozumu we współczesnej teologii moralnej*, Rzym - Lublin 1990). Podobna krytyka była kontynuowana w rozprawach: H. Niemca, *Rozum wobec wartości: podstawy filozofii moralności Josepha de Finance'a*, KUL, Lublin 1997); J. Mereckiego, *Spór o prawo naturalne. Analiza modelu argumentacji etycznej Josefa Fuchsa*, KUL, Lublin 2001, oraz K. Krajewskiego, *Etyka jako filozofia pierwsza. Doświadczenie normatywnej mocy prawdy źródłem i podstawą etyki*, KUL, Lublin 2006.

⁹ T. Biesaga, *Karola Wojtyły poszukiwania etyki w Wykładach lubelskich*, w: *Historia i przyszłość bioetyki*, red. J. Brusilo, WN PAT, Kraków 2009, s. 65-74 przedruk w: *Jan Paweł II. Posługa myślenia. Studia nad myślą Jana Pawła II*, t. 9, red. J. Kupczak, D. Radziechowski, WN UPJPII, Kraków 2011, s. 99-107; tenże, *Twórca personalizmu realistycznego*⁹, w: *Testi Joannis Pauli II*, red. S. Koperek, WN PAT, Kraków 2009, s. 217-232.

¹⁰ T. Biesaga, *Personalizm K. Rahnera a personalizm K. Wojtyły w sporze o teologię moralną* w: „*Analecta Cracoviensia*” Kraków 32(2000) s. 89-100; tenże, *Personalizm realistyczny a personalizm transcendentálny w sporze o uzasadnianie norm moralnych*, w: *W kręgu inspiracji personalizmu etycznego: Ślipko – Tischner – Styczeń*, red. P. Duchliński, WAM, Kraków 2012, s. 133-142.

antropologicznym i konfrontować je ze sobą. Chodziło w tym nie tylko o rozstrzygnięcie czy rozum receptywny czy kreatywny jest właściwą podstawą poznania, ale również o to, czy odpowiedzi emocjonalne obok intelektualnych i wolitywnych są istotne dla moralności, czy sumienie jest aktem rozumu czy aktem uczuć, czy też jest aktem rozumu albo aktem decyzji, czy godność osoby jest podstawą wolności czy odwrotnie, wolność decyduje, co jest godne a co niegodne?

Każdemu z wymienionych problemów poświęciłem jedną lub więcej publikacji. W centrum tych zagadnień znalazła się próba określenia obu zasadniczych dla antropologii i etyki pojęć godności i wolności osoby ludzkiej, m. in. w artykułach: *Godność a wolność w antropologii Karola Wojtyły* oraz *Autonomia a godność osoby*¹¹. W pierwszej publikacji krytycznie oceniłem tendencje absolutyzowania wolności widoczne w tzw. moralności autonomicznej, polegające na oderwaniu wolności od aksjologii godności osoby, od normatywności natury ludzkiej, od prawdy o dobru moralnym. Wolność jest zawsze w polu aksjologicznym godności osoby, i to godność wyznacza jej jakie akty wolności są godne, a jakie niegodne osoby. Tendencje wypierania w etyce i bioetyce godności osoby na rzecz jej wolności osłabiają, a nawet uniemożliwiają racjonalne uzasadnienie norm moralnych. Sumienia nie można redukować do aktów wolności, gdyż takie ujęcie relatywizuje normy moralne i podważa w osobie możliwość transcendencji jej ograniczeń. Jedynie sumienie jako akt rozumu receptywnego w jego związku z godnością i naturą osoby, z odkrytą prawdą o dobru moralnym, może być najbliższą normą moralności, umożliwiającą osobie transcendencję i rozwój moralny

W artykułach: *Osoba a normy etyczne* oraz *Godność osoby ludzkiej a normy etyczne*¹², opracowałem cztery źródła i wymiary godności osoby ludzkiej, wyróżniając (1) godność ontyczno-aksjologiczną, którą posiadamy wraz z zaistnieniem; (2) godność aktualnie świadomego podmiotu, którą posiada człowiek aktualnie dokonujący aktów świadomej odpowiedzialności za siebie; (3) godność nabytą, albo moralną, którą nabywamy wraz z rozwojem swojej osobowości moralnej oraz (4) godność jako dar społeczeństwa i Boga, która nie tylko uwzględnia naturalne i nabyte walory danej osoby, ale może być też darem niezasłużonym, darmo danym, który nadaje pewien autorytet obdarowanemu i stawia mu nowe obowiązki moralne. Ukazałem jakie uprawnienia etyczne generuje każda z wymienionych godności oraz jaki jest związek między nimi, które z nich są stałe, a które możemy nabyć i utracić. Krytycznie odniosłem się do tych nurtów filozoficznych, które na terenie argumentacji etycznej pomijają godność ontyczną, posługują się jedynie godnością aktualnie świadomego podmiotu, wykluczając w ten sposób wiele ludzki z grona osób i podważając ich prawo do życia. Ujawniłem założenia filozoficzne tych nurtów, które posługując się ciasną epistemologią i naturalistyczną metafizyką oraz deskryptywną, funkcjonalistyczną teorią osoby, dyskryminują te osoby ludzkie, które nie spełniające kryterium aktualnej, świadomej odpowiedzialności za siebie i swoje interesy. Przeciw tym tendencjom podkreśliłem, że prawo do życia, jest niezależne od tego, czy człowiek aktualnie dokonuje czy nie aktów świadomych, gdyż wyrasta ono z godności ontycznej, z tego, że posiada on od początku, w czasie prenatalnym, dzieciństwa, młodości, starości, jak również w

¹¹ T. Biesaga, *Godność a wolność w antropologii Karola Wojtyły w: Ku rozumieniu godności człowieka*, red. G. Hołub, P. Duchliński, Seria: Studia z bioetyki, t. 4, WN PAT, Kraków 2008, s. 65-76, przedruk w: *Krakowska szkoła antropologiczna*, red. J. Kupczak OP, J. Majka, WN PAT 2009, s. 49-56; tenże, *Autonomia a godność osoby*, w: *Od autonomii osoby do autonomii pacjenta*, red. G. Hołub, P. Duchliński, T. Biesaga, Wydawnictwo Św. Stanisława BM, Kraków 2013, s. 165-183.

¹² T. Biesaga, *Osoba a normy etyczne*, w: *Spór o osobę w świetle klasycznej koncepcji człowieka*, P. St. Mazur (red.), WAM, Kraków 2012, s. 113-121; tenże, *Godność osoby ludzkiej a normy etyczne*, w: *Spór o naturę ludzką*, Zagadnienia współczesnej metafizyki t. 16, red. A. Maryniarczyk, PTTA, Lublin 2014, s. 567-584

czasie ciężkich neurologicznych czy psychicznych schorzeń, naturę racjonalną, czyli osobową.

ad 3. W poszukiwaniu podstaw bioetyki i etyki medycznej

Poszukiwaniom podstaw bioetyki i etyki medycznej poświęciłem **2 książki autorskie, 5 książek redakcyjnych oraz 60 artykułów**. Przywołam zasadnicze, poruszane przez mnie tematy, a na końcu omówię książkę, którą chcę przedstawić w staraniach o tytuł profesora. Z książek zaplanowanych i zredagowanych przeze mnie można wymienić *Bioetykę polską*, w której opracowano koncepcję bioetyki 10-ciu bioetyków polskich takich jak: B. Chyrowicz, W. Bołoz, J. Hołówka, S. Kornas, J. Kowalski, A. Marcol, Z. Szawarski, K. Szczygieł, K. Szewczyk i T. Ślipko¹³. W książce *Systemy bioetyki* zostali omówieni niektórzy bioetycy zagraniczni tacy jak: Diego Gracia, T. Beauchamp i J. Childress, Peter Singer, E. D. Pellegrino, A. R. Jonsen, S. Toulmin, M. Schooyans¹⁴, a w *Bioetyce personalistycznej* bioetycy o orientacji personalistycznej tacy jak: Elio Sgreccia, Jerome Lejuene, Michael Schooyans i in.¹⁵. W książkach tych m.in. przeprowadziłem spór zarówno z utylitaryzmem Zbigniewa Szawarskiego, jak i etyką tomistyczną początku życia Tadeusza Ślipko.

W publikowanych artykułach podstaw bioetyki i etyki medycznej poszukiwałem w źródłach historycznych i dokumentach etycznych, analizując Przysięgę Hipokratesa, Kodeks Etyki Lekarskiej, Powszechną Deklarację Praw Człowieka, Europejską Konwencję Bioetyczną¹⁶. W dalszych krokach szukałem tych podstaw w analizach celów medycyny i dobra pacjenta u Daniela Callahana, Leona Kassa i Edmunda D. Pellegrino¹⁷. Rozwijałem dla potrzeb bioetyki etykę godności osoby przeciwstawioną utylitarystycznie rozumianej etyce jakości życia¹⁸. Prześledziłem jak, począwszy od tzw. Raportu z Belmont USA, rozpoczął się proces zastępowania w bioetyce pojęcia „godności”, przez pojęcie „wolności”. Zasadnicze spory prowadzone w moich tekstach na terenie bioetyki, to spory z utylitaryzmem,¹⁹ z pryncypizmem T. Beauchampa i J. Childressa²⁰ i z bioetyką utylitarystyczną Z. Szawarskiego²¹.

W opracowywaniu szczegółowych problemów bioetycznych dotyczących początku, trwania i końca życia ludzkiego, korzystałem zasadniczo z filozofii personalistycznej, inspirowanej fenomenologią realistyczną i antropologią arystotelesowsko-tomistyczną. Podejmowałem tematy: statusu embrionu ludzkiego, różnych kryteriów człowieczeństwa w

¹³ *Bioetyka polska*, T. Biesaga (red.), Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2004, ss. 349.

¹⁴ *Systemy bioetyki*, T. Biesaga (red.), Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2003, ss. 237.

¹⁵ *Bioetyka personalistyczna*, T. Biesaga (red.), Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2006, ss. 368.

¹⁶ T. Biesaga, tenże, *Przysięga Hipokratesa a etyka medyczna*, „Medycyna Praktyczna” 7-8(2006), s. 20-25, przedruk w: T. Biesaga, *Elementy etyki lekarskiej*, Wydawnictwo Medycyny Praktycznej, Kraków 2006, s. 13-20; tenże, *Europejska Konwencja Bioetyczna*, „Medycyna Praktyczna” 11-12(2006), s. 24-28, przedruk w: T. Biesaga, *Elementy etyki lekarskiej*, Wydawnictwo Medycyny Praktycznej, Kraków 2006, s. 29-36.

¹⁷ T. Biesaga, *Właściwe i niewłaściwe cele medycyny*, „Medycyna Praktyczna. Ginekologia i Położnictwo” 1(2004), s. 87-92; „Medycyna Praktyczna” 5(159) 2004, s. 20-25, przedruk w: T. Biesaga, *Elementy etyki lekarskiej*, Wydawnictwo Medycyny Praktycznej, Kraków 2006, s. 57-67; tenże, *Dobro pacjenta celem medycyny i podstawą etyki medycznej*, „Studia Philosophiae Christianae” UKSW 40(2004) 153-165.

¹⁸ T. Biesaga, *Pojęcie osoby a zasada jakości życia we współczesnej bioetyce, Ocalić cywilizację – ocalić ludzkie życie*, red. Z. Morawiec, Kraków 2002, ss. 53-64.

¹⁹ T. Biesaga, *Is Personalism or Utilitarianism an Adequate Foundation of Medical Ethics?* w: *Ethics in Medicine*, red. A. J. Schauer, H. L. Schreiber, Z. Ryn, J. Andres, wyd. Vandenhoeck and Ruprecht, Göttingen 2001, s. 23-30.

²⁰ T. Biesaga, *Personalism versus principlism in bioethics*, w: „Forum Philosophicum” 8(2003) s. 23-34.

²¹ 47. *Bioetyka utylitarystyczna Zbigniewa Szawarskiego*, w: *Bioetyka polska*, T. Biesaga (red.), WN PAT, Kraków 2004, s. 145-164

okresie prenatalnym, potencjalności wewnętrznej embrionu ludzkiego i związanych z tym uprawnień etycznych, kwestii diagnostyki prenatalnej, procedury in vitro i związanej z tym selekcji eugenicznej, zagadnień organizacji aborcyjnych, kwestii zgody i dawstwa narządów do transplantacji, definicji śmierci, eutanazji i uporczywej terapii itp²².

ad 4

Hasła do encyklopedii filozofii i bioetyki

Tematykę **18-tu opracowanych przeze mnie haseł** i opublikowanych w Powszechnej Encyklopedii Filozoficznej, w Encyklopedii Filozofii Polskiej oraz w Encyklopedii Bioetyki można podzielić na teksty dotyczące koncepcji a) dyscyplin etycznych, b) różnych nurtów etycznych sygnowanych nazwiskami filozofów; c) różnych stanowisk etycznych, ujętych historyczno-systematycznie oraz d) niektórych problemów etycznych i bioetycznych.

Z pierwszego działu (2 hasła) opracowałem koncepcję metaetyki i jej związku z etyką, oraz koncepcję bioetyki, szczególnie w jej współczesnym rozwoju. W drugim dziale (3 hasła) przedstawiłem filozofię i etykę takich filozofów, jak D. v. Hildebrand, M. Ossowska i K. Wojtyła. W trzecim dziale (8 haseł) zrekonstruowałem stanowiska: amoralizmu, hedonizmu, emotywizmu, sytuacjonizmu etycznego, relatywizmu etycznego, deontonomizmu, konsekwencjalizmu, kazuistyki. Pozostałe (5 haseł) dotyczyły koncepcji: normy moralności, kategorycznego imperatywu, embrionu, jakości życia i sumienia.

Wiadomo, że opracowanie haseł do encyklopedii filozoficznej pochłania o wiele więcej czasu niż napisanie nawet odkrywczych artykułów; jest wysiłkiem nie tylko ogarnięcia szerokiego obszaru historii filozofii wraz z licznymi przedstawicielami omawianego nurtu myślenia, ale również trudem dokonania wyważonej syntezy w zaprezentowaniu danego stanowiska etycznego, w którym chce się uniknąć zarówno uproszczeń, jak też nadmiernej szczegółowości, na którą nie ma zbyt wiele miejsca, a która przytaczana i analizowana jest raczej w obszernych monografiach.

Dokonałem też korekty tłumaczenia na język angielski wszystkich moich haseł do Powszechnej Encyklopedii Filozoficznej oraz Encyklopedii Filozofii Polskiej, gdyż kończą się już prace tłumaczenia i przygotowania tych encyklopedii do wydania w USA.

ad 5.

Badania nad podstawami etyki medycznej

Z 60-ciu artykułów dotyczących bioetyki, 25 z nich była pisana na zamówienie Wydawnictwa miesięcznika *Medycyny Praktycznej* w Krakowie. Zgodnie z wymaganiami redakcji artykuły te miały mieć 10-12 stron maszynopisu, czyli kilka stron druku w czasopiśmie, wyraźną strukturę w sformułowanych tytułach paragrafów i żywy język, aby trafić do czytelników, głównie lekarzy. Większość z tych krótkich artykułów uporządkowałem tematycznie i wydałem w roku 2006 w książce *Elementy etyki lekarskiej*. Wprawdzie prof. dr hab. med. Andrzej Szczeklik podkreślił we wstępie do tej pracy jej zalety metodologiczne i treściowe, ale nie użyłem tej pozycji by wystąpić o tytuł profesora, a to dlatego, że w niektórych tematach oprócz źródeł filozoficznych wykorzystałem również spuściznę Jana Pawła II, która oparta była zarówno na źródłach filozoficznych jak też teologicznych i biblijnych. Unikałem też zbyt skomplikowanych deliberacji filozoficznych, aby nie odstraszyć lekarzy jako potencjalnych odbiorców owych analiz etycznych. Przez następne lata przygotowałem całkiem inną publikację dotyczącą sporu o podstawy etyki medycznej między teleologizmem E. D. Pellegrino a kontraktualizmem R. M. Veatcha.

²² T. Biesaga, *Elementy etyki lekarskiej*, Wydawnictwo Medycyny Praktycznej, Kraków 2006, s. 1-192.

ad 5.

Badania nad podstawami etyki medycznej:

Książka o tytuł profesora

T. Biesaga, *Spór o podstawy etyki medycznej. Teleologizm E. D. Pellegrino a kontraktualizm R. M. Veatcha*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego JPII, Kraków 2014, ss. 380.

Wymienione wyżej, wcześniejsze moje poszukiwania podstaw etyki prowadzone poprzez analizę różnych nurtów etycznych oraz przez konfrontacje sposobu uprawiania etyki w personalizmie transcendentnym i personalizmie realistycznym z jednej strony wpływały, z drugiej strony wzbogacały się moje analizy podstaw bioetyki i etyki medycznej, dlatego też niektóre z nich włączyłem wraz z w/w książką do oceny w staraniach o tytuł profesora.

Etyka szczegółowa jaką jest bioetyka, czy etyka zawodowa, jaką jest etyka medyczna, w związku z szybkim rozwojem biotechnologii, ciągle dostarczają nam nowych i trudnych kazuśów dla refleksji filozoficznej, dynamizują przez to i wyostrzają refleksję filozoficzną i etyczną. W wyniku sporów i trudności w zastosowaniu teorii etycznych do rozstrzygnięcia szczegółowych kazuśów bioetyki i etyki medycznej, niektórzy bioetycy, jak np. pryncypiści, zrywają ze związkiem bioetyki z teorią etyczną, i proponują pragmatyczne zasady podejmowania decyzji. Filozofia wprawdzie nie znika całkowicie z takich propozycji, funkcjonuje w bliżej nieokreślonych założeniach filozoficznych, ale jest uboga i można powiedzieć bezradna. W swoich poszukiwaniach podstaw etyki chodziło mi bardziej o etykę medyczną o wyraźnych, szerokich i solidnych podstawach filozoficznych. Do takich można zaliczyć rozwijaną przez ponad pół wieku etykę medyczną Edmunda D. Pellegrino. Zgadzam się w tym względzie z opinią Hugo Tristrama Engelhardta i Fabrice Jotteranda, którzy twierdzą, że nie można zrozumieć współczesnej filozofii medycyny bez wkładu E. D. Pellegrino, bez wprowadzonych przez niego kategorii moralności wewnętrznej medycynie i *telosu* medycyny (*the internal morality and the telos of medicine*) (s. 276 omawianej pracy). Jeśli jest to ważne odkrycie dla środowiska angloamerykańskiego zajmującego się etyką medyczną, to można twierdzić, że jest również ważne dla dyskusji o podstawy etyki w środowisku naszego kraju.

Do tego rekonstrukcja i konfrontacja tej propozycji z całkiem odmiennym modelem etyki medycznej Roberta M. Veatcha, może prowokować do dalszych analiz i poszukiwań filozoficznych podstaw etyki medycznej. Rekonstrukcja ta jest pewną rekapitulacją osiągnięć E. Pellegrino, nieznanego w Polsce, zmarłego w 2013 roku amerykańskiego twórcy tej etyki. Ubogą ona propozycje etyki medycznej prezentowane przez polskich etyków, bioetyków i medyków. Wpisuje się zarówno w dyskusje toczące się za granicą, jak i w naszym kraju. Większość bowiem światowych i polskich publikacji dotyczy szczegółowych problemów bioetyki i etyki medycznej, których roztrząsanie nie rozwiązuje problemu epistemologicznych, antropologicznych i metafizycznych podstaw etyki medycznej. Natomiast przedstawiona w rozprawie etyka medyczna porządkuje różne dyscypliny zajmujące się refleksją nad biotechnologią i medycyną przez opis czterech form takiej refleksji jakimi są: medycyna i filozofia, filozofia w medycynie, medyczna filozofia, filozofia medycyny.

Wprawdzie na polskim rynku naukowym jest również obecny nurt bioetyczny inspirowany się filozofią realistyczną, arystotelesowsko-tomistyczną i personalizmem realistycznym (T. Ślipko, B. Chyrowicz i inni), to jednak zajmuje się on bardziej podstawami bioetyki, brakuje w nim opracowania etyki medycznej, jako specyficznej etyki zawodowej. Napotyka on na te same trudności, które u wielu zachodnich bioetyków doprowadziły do porzucenia w bioetyce uzasadniającej ją teorii etycznej. Trudno jest bowiem przejść z etyki ogólnej, formułującej ogólne zasady i normy moralne, do etyki szczegółowej jaką jest

bioetyka, a tym trudnej do etyki zawodowej, jaką jest etyka medyczna. W takim przejściu wymagane jest twórcze odkrycie i wskazanie niedostrzeganych dotychczas faktów stojących u podstaw etyki danej profesji.

Zaletą proponowanej w rozprawie etyki jest wyróżnienie i opis takich faktów jakimi są: fakt choroby, akt profesji i akt medycyny. Fakty te zinterpretowane zarówno na poziomie natury medycyny, jak też na poziomie osobowych relacji pacjent-lekarz rzucają pełniejsze światło na to skąd praktyka medyczna wyrasta i do czego zmierza. Fakty te, wraz danymi w tym względzie praktyki klinicznej, można dalej wnikliwiej opisywać stosując czy to metodę fenomenologii, filozofii egzystencjalnej, czy analitycznej, można głębiej ugruntować w analizach antropologicznych czy metafizycznych. Ważne jest to, że zostały one zauważone i w tym znaczeniu odkryte, i dlatego mogą posłużyć jako strukturalne momenty tej czy innej etyki zawodowej. Wyróżnienie i opis czterech form dobra pacjenta (dobra medycznego, dobra przeżywanego przez pacjenta, dobra pacjenta jako osoby i dobra duchowego pacjenta) oraz próby harmonizacji tych dóbr w podejmowaniu decyzji opartej na zasadzie dobroczynności-w-zaufania, jest agatologiczno-aretologiczną etyką medyczną, konkurencyjną w stosunku do przeważających współcześnie etyk deontonomicznych, proceduralnych i legalistycznych.

Mocniejsze ugruntowanie tej etyki w rozwiniętych przeze mnie antropologicznych analizach czterech form godności ludzkiej (godności ontyczno-aksjologicznej, godności świadomego podmiotu, godności nabytej albo moralnej i godności jako daru społeczności czy Boga) i związanych z nimi uprawnień etycznych oraz przywołanie struktury sądów etycznych (począwszy od sądu powinnościowego, poprzez słusznościowy do sądu egzystencjalnego), z zarysowaną przeze mnie dyskusją w kwestii związku godności i wolności oraz koncepcji sumienia w konstytuowaniu się moralności czynu - wszystko to może wzmocnić fundamenty filozoficzne etyki jako takiej, w tym również fundamenty bioetyki i etyki medycznej.

b) OSIĄGNIĘCIA W ZAKRESIE OPIEKI NAUKOWEJ I KSZTAŁCENIA MŁODEJ KADRY

Jestem promotorem 7-miu doktoratów zakończonych nadaniem stopnia doktorskiego na PAT-cie (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie), na UPJPII (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) oraz na AIK-u (Akademia Ignatianum w Krakowie). Cztery z nich były obronione na Wydziale Filozoficznym - WF, a trzy na Wydziale Teologicznym - WT. Rozprawy te dotyczą problemów z fenomenologii (R. Ingardena, D. v. Hildebranda), problematyki socjobiologii E. Wilsona, bioetyki H. T. Engelhardta, P. Singera i M. Schooyansa, oraz z filozofii moralności J. H. Newmana. Trzech z moich doktorów ma zajęcia i odpowiedzialne funkcje na różnych uczelniach, a dwóch jest już po habilitacji.

1. Ks. Andrzej Muszala, *Michela Schooyansa krytyka globalistycznej polityki antynatalistycznej*, dr WT PAT, Kraków 2002
2. Grzegorz Hołub SDB, *Hugo Tristrama Engelhardta koncepcja bioetyki*, dr WF PAT, Kraków 2003
3. Piotr Duchliński, *Romana Ingardena ontologiczne podstawy etyki*, dr WF PAT, Kraków 2007
4. Ks. Stanisław Kracik, *Antropologiczno-etyczne założenia socjobiologii Edwarda O. Wilsona*, dr WT PAT 2008

5. Halina Ciach, *Petera Singera antropologiczne założenia bioetyki początku życia*, dr WT UPJPII 2010
6. Sebastian Gałęcki, *Koncepcja sumienia w filozofii moralności Johna Henry'ego Newmana*, dr WF UPJPII 2011
7. Daniela Aleksandra Wiśniewska, *Pseudonormy w świadomości aksjologicznej w ujęciu Dietricha von Hildebranda*, dr WF AIK, Kraków 2014.

Jestem promotorem 2-ch otwartych doktoratów (dane niżej) oraz **opiekunem naukowych 13 doktorantów** (dane w ankiecie). Planowane doktoraty dotyczą problemów koncepcji świadomości (R. Ingarden – K. Wojtyła), koncepcji osoby (V. Possenti, A. Rodziński), koncepcji etyki (T. Kotarbiński, M. Ossowska, T. Styczeń) koncepcji zła i jego przewycięzania René Girard), podstaw etyki medycznej (Patrik Lee, Robert M. Veatch) , problemów neoeugeniki, kwestii przeludnienia, etyki finansów i bankowości, ładu politycznego i kulturowych korzeni Europy. (Wykaz wszystkich, prowadzonych doktoratów a ankiecie).

1. Marek Kostur, *Realistyczna koncepcja świadomości: Roman Ingarden – Karol Wojtyła*, na WF AIK;
2. Dorota Wieczorek, *Koncepcja osoby u podstaw etyki Vittorio Possentiego*, WT UPJPII

Jestem promotorem 240 prac licencjackich, magisterskich i podyplomowych napisanych pod moim kierunkiem na trzech uczelniach: UKSW, UPJPII i AIK. Dane: link promotor: www.biesaga.info

Jestem recenzentem 14-tu rozpraw, w tym 3-ch rozpraw habilitacyjnych oraz 11-tu rozpraw doktorskich. Recenzje te dotyczyły tematyki z filozofii klasycznej (Arystotelesa, św. Tomasza, T. Ślipki), z fenomenologii (M. Schelera, D. v. Hildebranda, R. Ingardena, E. Stein), psychologii humanistycznej (A. Kępińskiego, K. Dąbrowskiego), z bioetyki: kwestie statusu embrionu, in vitro, resuscytacji, hospicjum szpitalnego, z ekofilozofii i etyki środowiskowej (H. Skolimowskiego, K. Waloszczyka, Z. Piątek). Recenzje były prezentowane nie tylko na UPJPII, ale na UAM w Poznaniu, KUL-u, UKSW i na Akademii Medycznej w Warszawie.

1. Recenzja pracy habilitacyjnej ks. dr Andrzeja Bohdanowicza, zatytułowanej: *Integrująca rola miłości w małżeństwie. Studium na podstawie myśli fenomenologicznej Dietricha von Hildebranda*, WN UAM, Poznań 2007, s. 254
2. Recenzja rozprawy habilitacyjnej ks. dr Lucjana Szczepaniaka, *Troska o dziecko umierające w szpitalu*. Studium z pogranicza medycyny i teologii moralnej, WT UPJPII Kraków 2008, s. 261
3. Recenzja rozprawy habilitacyjnej ks. dr Andrzeja Muszali, *Embrion ludzki w starożytnej refleksji teologicznej*, WAM, WT UPJPII, Kraków 2009, s. 553
4. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Grzegorza Kozłowskiego zatytułowanej: *Świętość życia a jego jakość w utylitarystycznej etyce Petera Singera*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Andrzeja Szostka, WF KUL, Lublin 2005, ss. 302
5. Recenzja rozprawy doktorskiej Ks. mgr lic. Stanisława Morgalli SJ, zatytułowanej: *Luigiego Marii Rulli koncepcja dojrzałości osobowościowej i religijnej*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Józefa Makselona w Katedrze Psychologii Religii, PAT,

Kraków 2005, ss. 218

6. Recenzja rozprawy doktorskiej lek. Pawła Andruszkiewicza zatytułowanej: *Analiza postaw lekarzy wobec decyzji o wszczęciu lub zaniechaniu czynności resuscytacyjnych w szpitalu klinicznym*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Kańskiego, w II Zakładzie Anestezjologii i Intensywnej Terapii Akademii Medycznej w Warszawie, Warszawa 2005
7. Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr Izabelli Andrzejuk zatytułowanej: *Filozofia moralna Tomasza z Akwinu na tle etyki Arystotelesa*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Mieczysława Gogacza, WF UKSW, Warszawa 2005, s. 161
8. Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr Teresy Stankiewicz zatytułowanej: *Wolność jako istotna kategoria „filozofii spotkania” Antoniego Kępińskiego*, napisanej pod kierunkiem prof. UKSW dr hab. Tadeusza Klimskiego, WF UKSW, Warszawa 2007, s. 186
9. Recenzja rozprawy doktorskiej O. Mgra Andrzeja Duka zatytułowanej: *Zagadnienie miłości w filozofii Maxa Schelera I Edyty Stein*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Karola Tarnowskiego na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Kraków 2007, s. 176
10. Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr Krystyny Szrajber zatytułowanej: *Biocentryczny model antropologii w świetle polskiej literatury ekofilozoficznej*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniewa Łepki, UKSW, Warszawa 2007, s. 197
11. Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr Anity Ganowicz-Bączek, zatytułowanej: *Spór o antropocentryzm w polskiej etyce środowiskowej na przykładzie stanowisk Tadeusza Ślipki i Zdzisławy Piątek*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniewa Łepki, Warszawa UKSW 2008, s. 438
12. Recenzja pracy doktorskiej, O. Wiesława Piotra Ciupy OFM, zatytułowanej: *Il dibattito sulla GIFT tra i moralisti cattolici, [Debata na temat GIFT pomiędzy moralistami katolickimi]*, napisanej i obronionej na Akademii Alfonsiana, Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie w roku 2007 i zgłoszonej do nostryfikacji na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.
13. Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr Czesława Karwota zatytułowanej: *Romana Ingardena koncepcja człowieka jako systemu względnie izolowanego (Studium z metafizyki człowieka)*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Andrzeja Maryniarczyk, WF KUL 2008, s. 207
14. Recenzja rozprawy doktorskiej Mgr Joanny Mikołajczyk, zatytułowanej: *Aksjologiczno-egzystencjalne aspekty teorii dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego*, napisanej pod kierunkiem Ks. prof. dr hab. Józefa Makselona, WF UPJPII, Kraków 2011, s. 198

c) DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZUJĄCA NAUKĘ

Moja działalność popularyzowania filozofii, etyki, bioetyki i etyki medycznej związana jest szczególnie ze środowiskiem medycznych. Od 2002 roku współpracuję ze środowiskiem lekarzy skupionych wokół fundacji i wydawnictwa Medycyny Praktycznej w Krakowie. Od tego czasu co miesiąc ukazuje się w tym czasopiśmie artykuł z etyki medycznej mojego autorstwa oraz pracowników Międzywydziałowego Instytutu Bioetyki, którym jako dyrektor przez 10 lat kierowałem. Owe artykuły z etyki medycznej docierają od 60% do 80% lekarzy-internistów w Polsce. Co roku ja osobiście lub inni pracownicy w/w

Instytutu pomagamy Medycynie Praktycznej w organizacji sesji etycznej podczas corocznych szkoleń medycznych w ramach Towarzystwa Internistów Polskich oraz Towarzystwa Ginekologicznego. Artykuły publikowane w Medycynie Praktycznej pisane były przeze mnie w naukowej terminologii filozoficznej, wyrażonej w ten sposób, aby mogły być zrozumiane i poszerzyły wiedzę etyczną wśród lekarzy.

Jeśli chodzi o moje zaangażowanie w promowaniu wiedzy filozoficznej w środowisku medycznym, to z podanych w ankiecie 120-tu konferencji, uczestniczyłem w **50-ciu sympozjach i kongresach medycznych oraz wygłosiłem na nich 42 referaty**. Na podkreślenie zasługują wygłoszone referaty m. in. na VI, VII i VIII Światowym Kongresie Polonii Medycznej, organizowanym cyklicznie przez Federację Polonijnych Organizacji Medycznych oraz Okręgowe Izby Lekarskie (Częstochowską, Pomorską, Krakowską).

Wygłosiłem referaty na sympozjach, konferencjach naukowych i konferencjach szkoleniowych organizowanych przez Towarzystwo Internistów Polskich, American College of Physicians, Naczelną Izbę Lekarską, i Medycynę Praktyczną, przez Okręgowe Izby Lekarskie (Częstochowską, Pomorską, Krakowską, Gdańską) przez Komisję Anestezjologii i Intensywnej Terapii Komitetu Patofizjologii Klinicznej PAN w Warszawie, Komisję Etyki Medycznej, Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Polskie Towarzystwo Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Polskie Towarzystwo Medycyny Stanów Nagłych i Katastrof, Katedrę Anestezjologii i Intensywnej Terapii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, przez Towarzystwo Lekarskie Krakowskie, Towarzystwo Kardiologiczne Oddział w Krakowie, Towarzystwo Lekarskie Oddział w Częstochowie, Koninie, przez Ogólnopolską Sekcją Ginekologiczno-Położniczą Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, Fundację „Życie i Płodność” w Krakowie, Szpital Ginekologiczno-Położniczy im. Świętej Rodziny w Warszawie, Szpital Ginekologiczno-Położniczy im. R. Czerwiakowskiego w Krakowie, Fundację Pro Humana Vita w Krakowie, przez Polsko-Amerykański Instytut Pediatrii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Krakowie, Krakowski Specjalistyczny Szpital im. Jana Pawła II, Szpital Babińskiego w Krakowie, Szpital Zakonu Bonifratrów w Krakowie, Górnośląskiego Centrum Rehabilitacji w Reptach - Tarnowskich Górach, Akademię Medyczną im. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie.

Oprócz wygłoszenia **42 referatów** dotyczących różnych problemów z etyki medycznej, **współorganizowałem z tej tematyki 2 konferencje naukowe**, brałem udział w **4-ch komitetach organizacyjnych oraz w 1-nej Radzie Naukowej**.

Dłuższe czasowo moje zaangażowanie w propagowaniu wiedzy etycznej dla medyków to: przeprowadzenie we wrześniu 2004 roku Europejskiego kursu bioetycznego dla lekarzy Krakowa, w ramach projektu finansowanego przez Komisję Europejską, zatytułowanego *European Hospital-Based Bioethics Program*, który został podjęty do realizacji przez CM UJ-tu. Moje wykłady i ćwiczenia zatytułowane były jako: *Wprowadzenie do bioetyki*.

W ramach mojego członkostwa w Komisji Etycznej Krakowskiego Szpitala Specjalistycznego im. Jana Pawła II w Krakowie, prowadzę dla owej komisji i lekarzy tego szpitala cykliczne wykłady z etyki medycznej oraz przewodniczę dyskusjom z zaproszonymi prelegentami.

Do szerzenia wiedzy filozoficznej i etycznej można też zaliczyć organizowanie przeze mnie przez 10 lat jako dyrektora MIB UPJPII Podyplomowych Studiów z Bioetyki UPJPII.

Jeśli chodzi o środowiska pozamedyczne i pozauniwersyteckie, to wygłaszałem referaty dla nauczycieli i dyrektorów szkół średnich.

Moje teksty popularyzujące filozofię, etykę, bioetykę i etykę medyczną (w ankiecie 11 pozycji) związane są z komentarzami dotyczącymi problemów poruszanych na konferencjach

dla lekarzy, pielęgniarek, służby zdrowia, z wypowiedziami na wskazany przez różne czasopisma tematy dotyczące refleksji nad współczesną filozofią, kulturą, moralnością, problemami bioetycznymi.

Oprócz tekstów wymienionych w ankiecie, wiele problemów takich jak klonowanie, komórki macierzyste, selekcje eugeniczna, in vitro, hybrydy zwierzęco-ludzkie, przeszczepy, uporczywa terapia, kazu Włoszki Eluany Englaro, klauzuli sumienia i kazusu B. Chazana, dokumentu bioetycznego Episkopatu Polski, ukazało się jako mój **komentarz lub wywiad** w PAP, w Rzeczypospolitej, w Służbie Zdrowia, w Ogólnopolskim Systemie Ochrony Zdrowia, w Galicyjskiej Gazecie Lekarskiej, w Gazecie Akademii Medycznej w Gdańsku, w Medical Tribune, w Dzienniku Polskim, Gazecie Krakowskiej, oraz na portalach internetowych, Medycyna Praktyczne online, Fronda, Deon .

Do popularyzowania wiedzy filozoficznej i etycznej można też zaliczyć udostępnienie przeze mnie na mojej stronie domowej (www.biesaga.info) ponad 100 moich publikacji oraz wiele uporządkowanych zgodnie z sylabusami tekstów do wykładów wraz ze specjalnie opracowanymi przeze mnie i przez informatyków realizujących grant na uczelni, audiowizualnych wykładów z etyki i bioetyki.

Tadeusz Biesaga SDB